

• door Kees Fieggen

DE HERBERGIER

EN EEN GEWOON GEZIN UIT BETHLEHEM

WIE WAS TOCH DIE MAN DIE GEEN PLAATS HAD IN ZIJN HERBERG? HOE HEEFT HIJ DE GEBOORTE VAN JEZUS BELEEFD? OF IS HET VERHAAL DAT IN ONS GEZAMENLIJK GEHEUGEN IS GEKROPEN, TOCH WAT ANDERS DAN WE DACHTEN? LEZEND IN HET BOEK “JESUS THROUGH MIDDLE EASTERN EYES” BEN IK TOT DE CONCLUSIE GEKOMEN DAT DIE HERBERGIER UIT ONS KERSTVERHAAL IN WERKELIJKHEID GEEN ROL HEEFT GESPEELD. IN PLAATS DAARVAN ZOU IK U WILLEN VOORSTELLEN AAN EEN GASTVRIJ GEWOON GEZIN UIT BETHLEHEM, WAARSCHIJNLIJK VRIENDEN OF FAMILIE VAN JOZEF. HET IS EVEN WENNEN WELLICHT ...

Wat schrijft Lukas?

Vaak wordt het kerstverhaal verteld met een aantal sappige details, zoals dat Maria Bethlehem maar ternauwernood haalt, of de bevalling zet al in. Jozef zien we wanhopig op zoek naar een plaats voor hen beiden, maar er is *voor hen* geen plaats in de herberg. We passen dat graag toe: al bij zijn geboorte was er geen plaats voor Hem. Maar was dat zo? Was Jozef niet in staat om voor fatsoenlijke huisvesting van zijn gezin te zorgen?

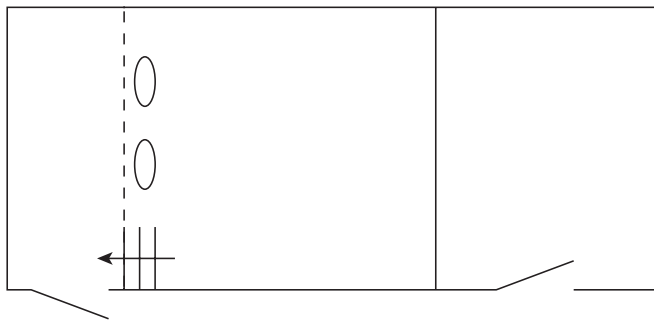
In Luk.2:6,7 lezen we: *‘Het gebeurde nu toen zij daar waren, dat de dagen vervuld werden dat zij zou baren, en zij baarde haar eerstgeboren Zoon en wikkelde Hem in doeken en legde Hem neer in een kribbe, omdat er voor hen geen plaats was in de herberg’.* Het *‘toen zij daar waren’* maakt duidelijk dat Lukas geen plotselinge bevalling beschrijft: ze waren al in Bethlehem (mogelijk al enige tijd) toen *de dagen vervuld werden dat zij zou baren*. Maar: waar waren ze op dat moment?

Een gewoon gezin

Het gewone volk beschikte meestal over een simpel huis van één kamer (met één lamp op de standaard kon je het hele huis verlichten - Mat.5:14,15). Je kwam gewoonlijk binnen door een deur in het lagere gedeelte, waar ‘s nachts ook het vee stond. Daar was het vee veilig en zorgde het tevens voor verwarming van het huis. Via enkele treden ging je omhoog naar de kamer waar iedereen at, leefde en sliep. Ook waren er voerbakken in de kamervloer uitgehakt of van hout gemaakt en op de vloer gezet (zie de tekening). Eén van de eerste dingen vroeg in de morgen was het vee naar buiten leiden om ze te laten drinken (zie Luk.13:15). Waarschijnlijk kwam Jefta van zijn succesvolle veldtocht vroeg in de morgen bij zijn huis aan - en verwachtte daarom dat één van de dieren uit het huis hem tegemoet zou komen. Dat zijn dochter eerder dan de dieren naar buiten kwam, was uitzonderlijk. >>

Het gastverblijf

Soms bouwde men een gastverblijf aan het huis vast of er bovenop (vgl. 2Kon.5:10). Gastvrijheid is in het Midden-Oosten altijd belangrijk geweest. Dat wil niet zeggen dat er geen herbergen bestonden. We lezen daarover bijvoorbeeld bij de barmhartige Samaritaan (Luk.10:34). Daar gebruikt Lukas echter een ander woord: *pandocheion*. Dat is een commercieel bedrijf met een herbergier, die dan ook betaald moet worden. In Luk.2:7 gebruikt hij echter het woord *katalyma*, dat hij ook gebruikt in 22:11 - waar het met *gastverblijf* wordt vertaald. Daar is het een grote bovenkamer van mogelijk het huis van de ouders van Johannes Markus. Het lijkt daarom heel logisch om in plaats van 'herberg' in Luk.2:7 'gastverblijf' te lezen. Jozef stamde uit Bethlehem en zal daar waarschijnlijk familie en/of kennissen hebben gehad. Juist omdat Maria zwanger was, wilde hij er natuurlijk voor zorgen dat ze goed en veilig terecht kwamen. Hoewel hij uit het huis en geslacht van David was, kon hij niet rekenen op rijke familie. Hij kwam terecht bij een gewoon gezin, waar ze natuurlijk gastvrij ontvangen werden. Omdat het gastverblijf al bezet was (het waren mogelijk extra gastvrije mensen), werden ze in het gezin ontvangen. Na de bevalling werd een voerbak (kribbe) als wieg gebruikt. De pasgeborene werd in doeken gewikkeld: heel gewone zorgzaamheid voor gewone mensen zoals Jozef en Maria en hun gastvrouw en gastheer.

De indeling van een gewoon huis in het Midden-Oosten

De herders en de wijzen

Dezelfde nacht komen herders op bezoek. Ze stonden een beetje onderaan de maatschappelijke ladder. Hun mogelijke aarzeling om op bezoek te gaan bij de Messias (toch uit het huis en geslacht van David) wordt door de engelen weggenomen: Hij is in doeken gewikkeld en ligt in een voerbak. Daardoor wisten ze dat ze bij gewone mensen op bezoek gingen. Uit niets blijkt dat ze wat de gastvrijheid betreft iets ongewoons hebben gezien - hoe logisch was het geweest als één van hen Jozef, Maria en het kind bij hen thuis hadden uitgenodigd als ze hadden gedacht dat dit Kind en zijn ouders niet op fatsoenlijke wijze waren gehuisvest! Ze hebben het overal rondverteld wat ze hadden gezien en allen verwonderden zich over wat de herders vertelden (Luk.2:17,18). Wie waren al die toehoorders, die ook al niet in actie kwamen vanwege een mogelijk ongepaste huisvesting van dit bijzondere Kind? Uiteraard waren dat net zulke mensen als de herders en de mensen waar Jozef met zijn gezin onderdak had gevonden: gewone mensen die niets bijzonders zagen in de omstandigheden van het gezin - maar natuurlijk wel in wat daar in dat gewone huis gebeurd was: de Messias is geboren!

Als later de wijzen op bezoek komen (maanden later, dat wel), worden ze geleid door de ster, die *boven de plaats waar het kind was*, stil blijft staan (Mat.2:9). Twee verzen later lezen we dat zij *het huis* binnen gaan, waar ze Maria en het kind vinden. Ook hier dus een *huis*.

Hoe zal ik U ontvangen?

In Luk.1:46-55 lezen we de lofzang van Maria. Zij roemt in God die de *geringheid van zijn slavin heeft aangezien*. Hoogmoedigen en machtigen heeft Hij vernederd en nederigen verhoogd. Juist die nederigen krijgen het voorrecht het milieu te vormen waarin de Messias wordt geboren. Zij ontvangen Hem met blijdschap, zoals de herders dat ook doen. Een gewoon gezin biedt hun eigen huiskamer aan, omdat hun gastverblijf al bezet was. Ze delen wat ze hebben. Dat is precies de plek waar Hij wil zijn: te midden van zijn volk, van nederigen van hart (vgl. Jes.57:15). Ook later krijgen we beslist de indruk dat juist de gewone mensen (de menigte) Hem graag hoorden (Mark.12:37). Er zijn altijd plaatsen geweest waar Hij gastvrij werd ontvangen (zoals het huis van Martha en Maria), zoals er altijd een gelovig overblijfsel is geweest. Wellicht wilde Lukas duidelijk ma-

ken hoe de Zoon des Mensen niet in een paleis, maar in gewone, nederige omstandigheden ter wereld kwam. Hij was welkom bij de nederigen en werd dan ook in doeken gewikkeld. Het is even wennen en het Kerstverhaal wordt wat meer 'down to earth' (zoals de Engelsen zeggen) en daardoor komt Hij ook wat dichterbij. Als Hij bij ons bin-

nenkomt, kan dat alleen als wij nederig zijn - Hij maakt van ons hart een paleis ...

Bron: Kenneth E. Bailey: Jesus through Middle Eastern eyes, cultural studies in the Gospels

